

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ“ - СВИЩОВ

ул. „Емануил Чакъров“ № 2, 5250 Свищов, РБългария
Секретариат/Ректор тел.: +359 631 66 200 Факс: +359 631 87 355 Тел./Факс: +359 631 66 440
www.uni-svishtov.bg e-mail: rectorat@uni-svishtov.bg

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“

Рецензент: проф. д-р Марияна Върбанова Божинова, СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, научна специалност Икономика и управление (търговия)

Автор на дисертационния труд: Росен Костадинов Коцев, задочен докторант, държавна поръчка, към катедра „Аграрна икономика“ при Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

Тема на дисертационния труд: „Флуктуации в развитието на селските райони в България“

Представеният за оценка дисертационен труд е предназначен за обсъждане от Научно жури, определено със Заповед №1043/02.12.2021 г. на Ректора на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

I. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд на Росен Коцев на тема “Флуктуации в развитието на селските райони в България” представлява стройно, логическо и задълбочено изследване, което се състои от 167 стандартни страници основен текст, подкрепени с графичен, табличен и обработен по подходящ начин емпиричен материал.

Дисертацията се отличава с балансирана структура, съставена от въведение, три глави, заключение, списък на използваната литература и 4 броя приложения. Изследването е нагледно илюстрирано посредством 24 таблици и 26 фигури.

Във връзка с разработването на отделните проблеми, докторантът е проучил достатъчна по обем научна литература, списъкът на която обхваща 76 заглавия, от които 44 на български език и 32 на английски език, 22 нормативни документа и 16 Интернет източника. Това свидетелства за информираността на автора относно изследванията на конкретния разискван проблем както от български, така и от чужестранни автори.

Основната цел на дисертационния труд е да се анализират състоянието и потенциалът за развитие на селските райони в контекста на преодоляването на флуктуациите в тях. За постигане на целта са формулирани четири научни задачи, които кореспондират с поставената цел на изследването. Считам, че докт. Росен Коцев постига основната си изследователска цел и решава поставените

изследователски задачи. На тази база той доказва и основната си изследователска теза, която, така дефинирана, наподобява по-скоро цел на изследване. Авторът е формулирал четири работни хипотези.

Обект на изследване са селските райони с техните специфики, различия, флукутации и конкретни резултати, отразяващи приложението на отделните мерки от прилагането на Програмата за развитие на селските райони.

Синтезирано, *предмет* на изследването са проявените и проявляващите се флукутации в селските райони на Република България.

При разработването на дисертационния труд е използван набор от научноизследователски *подходи и методи*, като: исторически, индуктивен и дедуктивен, анализ и синтез, сравнение, контент анализ, статистически методи и др. Във въведението на дисертацията ползвани са подходи и методи на изследване непълно са посочени.

Като цяло, правилно са маркирани някои ограничителни условия на изследването.

Използваните литературни източници добросъвестно са цитирани.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Преценката ми като рецензент е, че *темата* на дисертационния труд се отличава с безспорна актуалност, практическа значимост и дисертабилност. Тя се обуславя от приемането на България в Европейския съюз (ЕС) през 2007 г., което даде възможност на страната ни да се включи в Общата селскостопанска политика (ОСП) на ЕС и да се възползва от европейските фондове за регионално развитие, адресирани към селските райони, и оперативните програми, каквато е Програмата за развитие на селските райони. Значимостта на селските райони за България се определя от факта, че те заемат близо 90% от територията на страната и 42% от населението ѝ. Развитието на селските райони е свързано с редица предизвикателства и проблеми. Дисертационният труд анализира именно флукутациите в развитието на селските райони в България и възможностите за тяхното преодоляване.

Научното изследване на материята е от съществена важност както за теорията, така и особено за аграрния бизнес и регионалното развитие.

Трябва да се подчертая, че за разработването на избраната тема са необходими задълбочена теоретична подготовка и добри аналитични способности.

В дисертационния си труд авторът демонстрира стремеж към критичен анализ на научни съждения и придръжане към научен стил на изложението.

Структурирането и съдържанието на изследването е логично и последователно. Така построено, изложението отговаря на основните качествени изисквания за неговото оценяване: оригиналност на изследването; висока степен на проникване в дълбината и същността на проблема; методическа издръжаност и

стилово умение на автора за постигане целта на изследването, чрез прилагане на подходящи аналитични инструменти и изразни средства.

Първа глава “Състояние и потенциал за развитие на селските райони” (с. 10-54) има теоретичен и постановъчен характер, което приемам за правилно. Тя е основа за направеното изследване в следващите глави на дисертацията. Тази глава е структурирана от три точки, в които последователно се изясняват: теоретичните и институционални основи за обособяване на селските райони; характеристиката и проблемите в развитието на селските райони в България; Програмата за развитие на селските райони, като инструмент на ОСП за това развитие. С висока стойност е направеният критичен анализ на становищата на редица чуждестранни и български автори за същността на селските райони. Задълбочено са изследвани основните проблеми в развитието на селските райони в България.

Втора глава (с. 55-104) е посветена на предпоставките за възникване на флукутации в селските райони. В структурно отношение тя е разделена на три части, като първата акцентира върху проблемите, свързани с подбора на бенефициенти, оси и мерки за подпомагане, втората разглежда проблемите, свързани с реализацията и изпълнението на мерките по ПРСР през първия програмен период 2007-2013 г., а третата част е насочена към изясняване на проблемите, свързани с реализацията и изпълнението на мерките по ПРСР през втория програмен период 2014-2020 г. Положителна констатация е акумулираната богата съвкупност от реални данни и техния анализ, свързани с прилагането на мерките по ПРСР през двата програмни периода и ефекта от тези мерки.

Трета глава “Възможности за преодоляване на флукутациите в развитието на селските райони” (с.105-149) започва с анализ на изпълнението на осъществените приеми по ПРСР. В параграф втори се изследва оптимизирането на дейностите в РСР по типове бенефициенти и ефекти на Програмата върху селските райони. Последният раздел е посветен на възможностите на регионалния анализ за оценяване на ефектите от публичното подпомагане за избягване флукутациите в развитието на селските райони в България. Специално внимание заслужават разкритите от автора неизползвани възможности по отношение на НЕИСАК и ИСАК базираните мерки. Обоснована е необходимостта от прилагане на методите на регионалния анализ за подпомагане процесите на преодоляване на флукутациите в развитието на селските райони.

Предложеният илюстративен материал е на необходимото равнище и подпомага по-задълбоченото вникване в дискутираната материя.

Използваният от докторанта стил отговаря на изискванията за написване на дисертационен труд.

Авторефератът отразява коректно основни моменти от цялостното съдържание на дисертационния труд. Изведените в автореферата научно-приложни

приноси отговарят на действителните приносни моменти в дисертационния труд и са лично дело на докторанта.

Публикациите по дисертацията са 3 самостоятелни, от които 1 научна статия и 2 научни доклада от международни научни конференции, с което се покрива изискването за минимум 30 точки, съгласно националните минимални изисквания. Публикациите са доказателство, че някои важни части от дисертационния труд са станали обществено достояние и са получили научна оценка.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Основните достойнства на дисертационния труд могат да се очертаят в следните насоки:

Първо, обогатяване на съществуващите знания за селските райони, чрез задълбочено разглеждане, обобщаване и критичен анализ на основни теоретични постановки (научен принос).

Второ, задълбочено и аргументирано анализиране на голям масив от данни за първия и втория програмни периоди на ПРСР и извеждане на авторови оценки за необходимостта от ефективно използване на мерките по Програмата с цел преодоляване на флукутуациите и неравенствата в селските райони на България (научно-приложен принос).

Трето, разработване на пакет от обосновани предложения за по-ефективното, динамично и целенасочено използване на инструментите на ПРСР за преодоляване на флукутуациите в отделните програмни периоди и снижаване на ролята им като негативен фактор за устойчивото развитие на селските райони в Република България (научно-приложен принос).

Четвърто, Обосноваване на необходимостта от прилагане на методите на регионалния анализ, в т.ч. анализа на регионалния риск и регионалния инвестиционен анализ, за подпомагане процесите на преодоляване на флукутуациите в селските райони и вземане на оптimalни решения по отношение на използването на европейските структурни фондове в тези райони (научно-приложен принос).

В обобщение, приносните моменти в дисертационния труд, според мен, са свързани с обогатяване на съществуващите знания, приложение на научните постижения в практиката и нейното усъвършенстване.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

По научната разработка бих могла да маркирам някои основни критични бележки, препоръки и въпроси към докторанта, а именно:

1. Имам бележки относно дефинираните цел, предмет и изследователска теза на дисертационния труд. Считам, че целта е семпъло дефинирана, а

реално извършеното в труда я надхвърля. Формулировката на предмета на изследване е „тромава“ и би могло да се прецизира. Дефинираната изследователска теза „звучи“ по-скоро като цел и също би следвало да се прецизира.

2. Препоръчително е разглежданите проблеми във всяка глава на дисертационния труд да бъдат обобщени в изводи, които да отразяват становището на докторанта.
3. Съгласно обобщени данни на ДФ „Земеделие“ към 30.11.2021 г., 49 % е общият процент на усвояване по всички мерки на ПРСР 2014-2020 г. спрямо общия бюджет на Програмата. В дефинираната от автора хипотеза Б, се казва „неравенствата в развитието на отделните селски райони търпят влиянието на недостатъчно ефективните мерки по програмите за развитие на селските райони“. В тази връзка бихте ли посочили мерки, които са доказали ефективността си и допринасят за устойчиво развитие на конкретни райони? Смятате ли, че в България са налице достатъчно реализирани проекти, които могат да се определят като добри практики?
4. Единадесето одобрено изменение на ПРСР дава възможност страните да удължат с две години прилагането на програмите и цели основно осигуряване на финансова сигурност за земеделските стопани и другите бенефициенти през 2021 г. и 2022 г. Смятате ли, че увеличеното финансиране ще стимулира селските райони към постигане на амбициозни цели за климата и околната среда, т.е. към екологична устойчивост?

V. Обобщено заключение и становище

Рецензираният дисертационен труд представлява добросъвестно осъществено, оригинално и мащабно научно-приложно изследване в област със значима актуалност в съвременните условия. Той отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника за неговото прилагане. Това ми дава основание да дам **положителна оценка** на дисертационния труд и да предложа на уважаемото Научно жури да присъди на *Росен Костадинов Коцев* образователната и научна степен **“доктор”** по научната специалност Икономика и управление (агарна икономика).

06.01.2022 г.

гр. Свищов

Рецензент:

(проф. д-р М. Божинова)